

Máté Réka

Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont – Pannon Egyetem, Többsnyelvűségi
Nyelvtudományi Doktori Iskola

Gondolatok a kétnyelvű beszélők nyelvi repertoárjának rendeződéséről

Kulcsszavak: Kárpátalja, kétnyelvűség, kölcsönszavak, nyelvi ideológiák

A nyelvi/verbális repertoár (linguistic/verbal repertoire) az egyének vagy a beszélőközösségek különböző társadalmi kontextusaiban használt nyelv- és stílusváltozatok összessége (Gumperz 1964: 138, Gal 1987: 286, Trudgill 2003: 140–141). A nyelvi repertoár tartalmazhat több nyelvet is, amelyeknek – természetesen – szintén több változata van (Gumperz 1964: 140). A nyelvi repertoár egy (többé vagy kevésbé pontosan) meghatározott területen használt elemeit sorolhatjuk egyetlen nyelvhez (annak különféle változataihoz), de akár két vagy több nyelvhez (illetve azok változataihoz) is.

Közismert, hogy azokon a területeken, ahol a nyelvi repertoár elemeit több, egymással Ausbau viszonyban álló nyelv között osztják meg, vita alakulhat ki arról, hogy a nyelvi repertoár egyes elemei melyik autonóm változat hatókörébe sorolhatók (Trudgill 1992, 2001). Sokkal kevésbé kutatott téma viszont az, hogyan rendezi saját tudatában egy kétnyelvű személy saját nyelvi repertoárjának elemeit.

Az előadásban azt vizsgáljuk, hogy egy kétnyelvű beszélőközösség egyes tagjai hogyan interpretálják saját nyelvi repertoárjukat. Megvizsgáljuk, hogy – kontaktushatásokat mutató – idiolektusuk bizonyos elemeit az első vagy a második nyelvük elemeiként, vagy esetleg mindkét nyelvük elemeiként azonosítják-e; vannak-e az egyéni interpretációk mögött társadalmi normák; milyen nyelvi ideológiák befolyásolják azt, hogy például az adatközlő első nyelvében előforduló másodnyelvi kölcsönszavakat az L1 vagy az L2 elemei közé sorolja valaki.

Azt vizsgáljuk tehát, hogy a nyelvészek által absztrahált, folyamatos, egységes repertoárként kezelt elemeit a hétköznapi beszélők – a kárpátaljai magyar beszélőközösség kétnyelvű tagjai – milyen ideológiák alapján kategorizálják és sorolják hol egyik vagy másik, időnként pedig több különböző nyelv elvonatkoztatott, diszkrét egységként kezelt kategóriája alá.

Az elemzés bemutatja, hogy a nyelvi repertoár elemei az egyes beszélők tudatában korántsem szerveződnek logikusan és ellentmondásmentesen diszkrét és önálló egységekké, amelyeket a hétköznapiakban „nyelv”-ként azonosítunk.

Hivatkozások

- Gal, Susan Linguistic Repertoire 1979. In: Ammon, U. – Dittmar, N. – K. J. Mattheier (eds.) *Sociolinguistics. An International Handbook of the Science of Language and Society*. Vol. 1. Berlin: Walter de Gruyter. 286–292
- Gumperz, John 1964. Linguistic and social interaction in two communities. *American Anthropologist* 66 (6/2): 137–53.
- Trudgill, Peter 1992. Ausbau sociolinguistics and the perception of language status in contemporary Europe. *The International Journal of Applied Linguistics* 2: 167–178.
- Trudgill, Peter 2001. The Ausbau and Abstand sociolinguistics of linguistic minorities. In P. Nelde and R. Schjerve (eds.) *Minorities and language policy* (= Plurilingua 22). Asgard Verlag. St. Augustin. 37–44.
- Trudgill, Peter 2003. *Glossary of Sociolinguistics*. Edinburgh University Press. Edinburgh.